

bibliotekonómiai kutatóintézetnek alapját vesse meg ikonografikus és statisztikai anyaggyűjteményével.¹

A közönségfelvilágosítás általános és a szakembernek szóló speciális célkitűzései szabták meg a kiállítás anyagának megválogatását és beosztását. A külföldi nagy könyvtáraknak szentelt terem mellett a francia könyvtárügyet részletesen is szemléltették a kiállítás falai és tárlói, majd a könyvtárak felszerelését és berendezését, valamint a különféle könyvtári eljárásokat mutatták be. Különösen szemléletes a könyv útját ábrázoló fal, amely fülkéiben sorra vezeti a látogató elé a recepció, az akcesszió, a katalógus és a könyvkötő állomásait. Másodlagos reprodukció alakjában is impozánsan hat a New York Public Library monumentális épülete és a svájci új nemzeti könyvtár egy csupaüveg raktárrészlete. A párizsi Bibliothèque Nationale raktáraitól készült felvételek pedig meglepő módon mutatják, miképen alkalmazták a Richelieu-utcai régi épületet a modern követelményekhez; pedig az anyagi eszközök, mint olvassuk, Franciaországban is szűkre vannak szabva.

Végül feltűnő az esztétikai szempontok hallgatólagos, de annál impozánsabb uralma. A párizsi világiállítás a technika és a művészet harmóniáját választotta tárgyául: ezt éppen a könyvtári kiállítással kapcsolatban nem szabad elfelejtenünk. A berendezés ízléses harmóniája mentheti meg csak a modern nagy könyvtár hatalmas raktárait attól a vígasztalan egyhangúságtól, amelyet a numerus kurrens szeszélye szerint egymás mellé dobott, se tartalomban, se külsőben össze nem tartozó kötetek vagy füzetek látványa támaszt.

DEZSÉNYI BÉLA.

Az Országos Levéltár és az Országos Széchényi Könyvtár Szent István emlékkiállításának katalógusa. Budapest, 1938, „Patria“ ny. 8°, 80 l., 14 t.

SZENT ISTVÁN király halálának kilencszázéves ünnepe alkalmából a Magyar Nemzeti Múzeum két intézménye, az Országos Levéltár és az Országos Széchényi-Könyvtár, a Történeti Múzeum támogatásával szép és méltó módon róttá le kegyeletét első királyunk és apostolunk emlékével szemben, amennyiben a személyére és a kultuszára vonatkozó írott emlékekből gazdag és ügyesen csoportosított kiállítást rendezett a Magyar Nemzeti Múzeum központi épületében. A rendezés nehéz munkáját és a katalógus összeállítását dr. KOSSÁNYI BÉLA országos főlevéltárnok és dr. ASZTALOS MIKLÓS, az Országos Széchényi-

¹ L. Magyar Könyvszemle, 1938. 89—91. l.

Könyvtár alkönyvtárnoka végezte, akiknek munkájába eredményesen kapcsolódtak bele segítőtársaik, dr. WELLMANN IMRE országos levéltári segédőr, dr. SINKOVICS ISTVÁN, dr. ISTVÁNYI GÉZA és dr. CSAPODY CSABA. A mintaszerű katalógust dr. ASZTALOS MIKLÓS rendezte sajtó alá.

A kiállítás anyaga és ennek megfelelően a katalógus is tizenhárom kisebb részre tagozódik. A könyvecske minden ilyen fejezete előtt szakszerű magyarázószórokból álló hosszabb-rövidebb bevezetéseket találunk, amelyek a kiállítás megfelelő csoportjának legérdekesebb és legértékesebb darabjaira hívják fel figyelmünket s néha egész kis történelmi értekezésekké duzzadnak.

A bevezető rész a SZENT ISTVÁNra vonatkozó forrásoknak és krónikáknak legbecseesebb darabjait mutatja be, amelyek között Szent István XII. századból való kisebb és nagyobb legendáján, valamint HARTVIK püspök Szent István legendáján kívül ANONYMUS híres *Gesta Hungarorum*-át, a *Bécsi Képes Krónikát*, a *Sambucus-kódexet*, továbbá az első Magyarországon nyomtatott könyvet, a *Chronica Hungarorum*-ot (1473) is megtaláljuk.

Ezután Szent István egyházi kultuszával foglalkozó írott emlékeinknek gazdag gyűjteménye következik: misszálék, breviáriumok, legendáriumok, egyházi énekek és prédikációk. Különösen érdekes a SZENT ISTVÁNról mondott szentbeszédék összeállítása az *ÉRDY-kódex* ismeretlen szerzetesétől PROHÁSZKA OTTOKÁRig és TÓTH TIHAMÉRig.

A következő résznek SZENT ISTVÁN a törvényhozó és egyházalapító az összefoglaló címe. Itt különösen kiemelendő az az egyetlen, szent királyunktól korunkra maradt teljes egészében hiteles oklevél-szöveg, amely KÁLMÁN királynak a veszprémvölgyi apácák birtokait és jogait felsoroló oklevelének felső részén olvasható, valamint az 1934-ben a Magyar Nemzeti Múzeumba került híres *Admonti-kódex*, amely SZENT ISTVÁN törvényeinek XII. századból fennmaradt szövegét tartalmazza.

A SZENT ISTVÁN ábrázolásoknak gyűjteményében sok szép képet találunk, de azért első királyunk néhány érdekes régi ábrázolásának a kiállításból való kimaradását sajnálattal vettük tudomásul, így pl. a híres SCHEDEL-*krónika* 188. lapján lévő, a *Zágrábi Missale* képét, KÁLDI Szent Bibliájának finom metszetét szívesen láttuk volna.

A *Szent Korona* kalandos útját tömör és kimerítő magyarázó sorok segítségével kísérelhetjük figyelemmel, s a gazdag anyag e viszonyosságoknak minden jelentősebb mozzanatát megörökíti.

A magyar királyok „apostoli” címével és az apostoli kettőskereszt problémájával foglalkozó anyagban ENDLICHER „*Rerum Hungaricarum*

Monumenta Arpadiana“ (Sangalli, 1849) című műve foglalja el az első helyet; e munkának HARTVIK püspök XII. századi SZENT ISTVÁN-*legendájával* foglalkozó lapjain már említés történik az apostoli követtség adományozásáról. A kettőskeresztnek királyi jelvényként való használatát viszont már a XII. századból származó apostoli kettőskeresztet ábrázoló pecsétgyűrűk bizonyítják.

A csodás módon épségben maradt *Szent Jobbkéz* változatos történetét aránylag elég kevés kiállított emlék mutatja be. Érdekes tudnunk, hogy a nem porladó *Szent Jobbról* szóló hagyományt már HARTVIK püspöknek a XII. század elején írt Szent István legendája is megemlíti.

SZENT ISTVÁN ünnepének kialakulását hosszú és tartalmas magyarázó sorok világítják meg. Néhány oklevél találóan mutatja be első szent királyunk napjának a magyar nemzet ünnepévé válását SZENT LÁSZLÓ 1092-ből származó *I. törvénykönyvének* rendelkezésétől kezdve egészen a mostani időkig.

Az 1764-ben alapított Szent István-rendnek a kiállításon látható gyönyörű díszruháját a Királyi Vár történelmi emlékei közül engedték át. A rend alapítását, valamint néhány nagy- és kiskeresztjének adományozását eredeti oklevelek mutatják be.

SZENT ISTVÁN emléktárgyainak, ereklyéinek és a koronázási jelvényeknek irodalmából a *Szent Koronáról*, a *Szent Jobbról* és a *koronázási palástról* szóló nevezetesebb nyomtatványok szerepelnek.

Az első keresztény magyar király hatalmas alakja több világi zeneszerzőt is megihletett. Kiállításunkon BEETHOVEN és ERKEL FERENC művei mutatják e hatást; az előbbi KOTZEBUE „*Ungerns erster Wohlthäter*“ c. darabjához írt nyitányával és indulójával, az utóbbi „*István király*“ c. dalművével, amelynek szövegkönyvét DOBSA LAJOS „*Első István király*“ c. tragédiája nyomán VÁRADI ANTAL írta.

Első királyunk történelmi jelentőségének méltatásával és a Szent István-kérdés hatásával az újabb tudományos irodalomban is számos munka foglalkozik. A kiállítás anyaga ENS GASPAR „*Rerum Hungaricarum historia*“ (Coloniae Agrippinae, 1604) című és a magyar királyság kialakulását is tárgyaló művétől kezdve GOCKLER IMRE 1936-ban megjelent *Szent István-bibliográfiájáig* számos értékes értekezést, tanulmányt tár elénk.

Kiállításunk utolsó csoportja a *Szent Istvánról* szóló hatalmas szépirodalmi anyagból ad mutatót. Lírikusaink, dráma- és regényíróink mindig szívesen választották országunk ez első nagy uralkodójának alakját énekeik, drámáik vagy regényeik főhőséül. Különösen a

XVIII. század végén örvendettek nagy népszerűségnek a SZENT ISTVÁNról szóló énekek; ebben az időben ugyanis Magyarország majdnem minden számottevő katolikus poétája dicsőítő himnuszokkal, örvendező énekekkel üdvözölte az 1771-ben végre ismét magyar földre került drága nemzeti ereklyét, a *Szent Jobbot*. E jellegzetes köszöntőversek közül sajnálatos módon csak alig egy-kettő került a közönség elé. A sokszázéves *multa* visszatekintő SZENT ISTVÁNNal foglalkozó szépirodalomból talán kissé jobban is ki lehetett volna emelni a XVIII. század végének jelentőségét, midőn a katolikus magyar költészet egyik legkedvesebb feladatának tekintette a dicsőséges *Szent Jobb* üdvözlését és ünneplését.

Az emlékkiállítás fentebb ismertetett tizenhárom csoportja egy-egy egészét alkot s teljes mértékben megvalósítja a rendezőség volta-képeni legfőbb célját: bemutatja, mily töretlen egyenest mutat immár kilencszáz esztendeje a SZENT ISTVÁN-tisztelet hazánkban.

Az igazán mintaszerű, világosan ismertető és élvezetesen magyarázó katalógus biztos kalauzul szolgál a hatalmas kiállított anyag útvesztőjében. A kiállítást szavakban megvilágító rész után tizennégy jelentős képmelléklete zárja le a könyvecskét, amely a PÁTRIA-nyomda ízléses kiállításában jelent meg.

PALLÓS KORNÉL.

Kálti Márk Képes Krónikája. Szemelvények és képek. Összeállította és fordította: KARDOS TIBOR. — Officina Képeskönyv. [Bp., 1938].

A sorozat, amelyben a fenti kiadvány megjelent, már nem egy kötetével gazdagította tudományos irodalmunkat éppúgy, mint a könyvművészetet. A jelen kötet tudományos szempontból és művészi kivitelében méltó társa az eddigi Officina-könyveknek. KARDOS TIBOR, az összeállító és fordító a *Képes Krónika* szövegéből szemelvényes gyűjteményt ad. „A szemelvényeket — írja bevezetésében — úgy akartam kiválasztani, hogy kifejeződjék a krónika lovagi és egyházas szelleme.“ KARDOS a szövegrészek megválasztásában jó érzékkel, s a magyar visszaadásban kitűnő fordítói ösztönnel dolgozott. Kár, hogy az Officina-könyvek kötött terjedelme miatt nem volt lehetséges a teljes krónika fordításának kiadása, hiszen SZABÓ KÁROLY szövege óta teljes magyar fordítással nem rendelkezünk.

A kiadvány művészi szépsége a publikált anyag természetéből adódik. Ízléses papírkötésén a *Képes Krónika* kezdő lapjának kicsinyített, s részben stilizált hasonmását kapjuk. Ezenkívül a *Képes Krónika* negyven miniatúrájának s iniciáléjának reprodukcióját, továbbá két teljes lapjának színes hasonmását is fölhasznál-